

11134
Հոգևորականության համագործակցություն

ԱՆՎՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎՐԱՆՈՒԹՅԱՆ - 1909

ԳԻՒՂԻ ՎԱՐԺԱՊԵՏ

ՊԻԵՏ 2 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՈՎ

ԹԻՖԼԻՍ

Կազմում է «ԿՈՒՆՍՏԱՆՈՒԹՅԱՆ» Ընկ. | Կոնստանդնուպոլիս, Կուլտուրա

Վելյամինովսկայա լու., ՅՖ 18.

1909

119 NOV 2011
2005

ԱՐԽԱՆԻՔԻ ԱՐԽԱՆ

891.99

17-ԱԶ-13

Այր.

ԳԻՒՂԻ ՎԱՐԺԱՊԵՏ

ԳԻՒՍ 2 ԳՈՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆՈՎ

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան «Կուլտուրա» Հնկ. | Типограф. Т-ва «Культура»
Вельяминовская ул., № 18.

1909

Настоящая пьеса, подъ заглав. „Сельскій
учитель“, сочин. А. Абеяна, разрѣш. На-
мѣстникомъ Его Императорскаго Величества
на Кавказѣ для представленія на сценахъ края.
12-го августа 1909 г. Гор. Тифлисъ.

1001
1001
36

1491552
2. 10/11/11

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ջ Ի Ն Ք

ԳԷՈՐԳ	գիւղի վարժապետ:
ԱՌԱՔԵԼ	տանուտէր:
ՈՍԿԻ	սրա կինը:
ՄԱՆԻՇ	սրանց թուր:
ՆԱՆԱՇ	այրի գեղջկուհի:
ՕՎԱՆԷՍ	գզիւր:
ՄԱՐԳԱՐ	խանութպան:
ՄԻՆԱՍ	սափրիչ:
ԳԱԼՈՒՍՏ	տիրացու:
ԽԱՉԱՏՈՒՐ	բանաստեղծ:

Գիւղացիներ, գեղջկուհիներ, աշակերտներ, ամբոխ:

Յարգելի խաղացողներին խնդրում եմ ոչ մի գոհնիկ բարբառ թոյլ չտալ մտցնել մէջը և ոչ էլ այլազգի բառեր:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Տեսարանը ներկայացնում է մի մեծ սենեակ. մի-մի զուտ աջ, ձախ եւ մէջտեղ: Չախ անկիւնում, միջի սրտի սրտունանի առաջ մահճակալ. սրա առաջ սեղան, շուրջը 3—4 աթոռներ: Անկիւնում՝ մի հատ կրկնակօշիկ: Սեղանի վրայ թանաքաման եւ այլն:

ՏԵՍԻԼ 1.

ՄԱՆԻՇ ԵՒ ՈՍԿԻ

ՄԱՆԻՇ (ձախ դռն արանքով նայում է ծածուկ):

ՈՍԿԻ (աջ դռնով դիտում է և յետոյ բեմ գալիս):—

Շատ ես տաքացած վարժապետի վրա. մենք էլ ենք աղջիկ եղել. ամօթ է, Մանիշ. բաները շատ էլ չեն սպիտակացնիլ:

ՄԱՆԻՇ.—Ա՛խ, ի՜նչ մեղք եմ անում, տա-տիկ. դռն ետեից ականջ եմ դնում էլի:

ՈՍԿԻ.—Ո՛չ. պապը իմանայ, ողջ-ողջ կա-չինքնս կըմաշկի:

ՄԱՆԻՇ.—Ա՛խ, տատիկ. մէկ ականջ դիր, տես ի՜նչ սիրով է խօսում նա աշակերտների հետ: Նրանք նրանից ոչ վախենում են, ոչ քաշվում: Նա մի սիրող եղբայր է, մի ծնող:

ՈՍԿԻ.—Բաւական է, սիրելիս: Յետ դարձիւր գորգը գործիր:

ՄԱՆԻՇ.—Ախ, տատիկ, դու հօ ուրիշ չես...
ապա համ ասեմ ցաւս:

ՈՍԿԻ.—Տատիկդ քեզ մատաղ լինի:

ՄԱՆԻՇ.—Նա ասում է՝ գիւղի վարժապետը
ամեն բանից պէտք է տեղեկութիւն ունենայ: Դու
տեսնո՞ւ ես, տատիկ, դասատան մէջ ունի գեղերով
լիքը մէկ պահարան: Այս առաւօտ, իմ աչքով
տեսայ, մի երեխայի ոտքը ապակի էր մտել. նա
իր ձեռքով հանեց, մաքրեց տեղը և վրան դեղ
դրաւ ու մաքուր շորով կապեց:

ՈՍԿԻ.—Եւ սրա համար էլ պապդ մտքումը
բան է դրել:

ՄԱՆԻՇ (ուրախ, բռնեց նրա թևից).—Ի՞նչ է դը-
րել, մեծ մայրիկ:

ՈՍԿԻ.—Ոչ, ոչ. Աստուած մի արասցէ, իմա-
նայ, որ քեզ մօտ բան եմ խօսել...

ՄԱՆԻՇ.—Ախ, դու չես կարող թագցնել. ես
ձանաչում եմ իմ մեծ մայրիկի բարի սիրտը:

ՈՍԿԻ.—Գլխաւորը՝ դու այդ տղի մօտ թե-
թեամիտ բաներ թոյլ չտաս քեզ, Մանիշ: Խորա-
մանկութիւն արա, ձեացիր միամիտ, սուտ-սուտ
ծաղրի իրան, տես ինչ է միտքը:

ՄԱՆԻՇ.—Ախ դու, խորամանկ տատիկ. ե-
րևի ուրեմն դու էլ աղջիկ ժամանակդ այդպիսի
բաներ ես արել:

ՈՍԿԻ.—Ոչ, ոչ, մեղայ Աստծոյ. ուշադրու-
թիւն մի դարձնիլ իմ դատարկախօսութիւնների

վրա... ես պառաւել եմ և խօսածս էլ չեմ իմա-
նում:

ՄԱՆԻՇ.—Ախ, մէկ ականջ դիր, տատիկ:
(Բացեց ձախ դուռը):

ԳէՈՐԳ (բեմի ետևում).—Եւ այդպէս, սիրելի
մանուկներ և եղբայրներ...

ՄԱՆԻՇ.—Նա մեծերին եղբայր է ասում:

ԳէՈՐԳ (շարունակում է).—Սիրենք մեր լեզուն,
պաշտենք մեր մայրենի քաղցր լեզուն. թոյլ չը-
տանք ընկնի ոտքի տակ այդ գեղեցիկ զիցունհին.
պահպանենք նրան, որովհետեւ նա է ազգութեան
յենարանը և ոսկի սիւնը:

ՄԱՆԻՇ (դուռը ծածկեց).—Վերջացրեց: Փախ-
չենք, տատիկ, թէ չէ դէմքիցս իսկոյն բան կը-
հասկանայ: (Գնացին աջ դռնով: Լսվեց զանգակի հնչիւն
և աշակերտների ցրվելը):

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ԳԵՈՐԳ և ՄԱՆԻՇ

ԳԵՈՐԳ (եկաւ ձախ դռնով).—Ֆհու, այնտեղ փո-
շի, իսկ այստեղ դարձեալ նոյն ծխահոտը: (Կան-
չեց): Տատիկ, տատիկ:

ՄԱՆԻՇ (իսկոյն մտաւ աջից մի ձեռք բռնած).—
Սա՛ս, մի քիչ հանդարտ:

ԳԵՈՐԳ (ցած).—Ի՞նչ է պատահել:

ՄԱՆԻՇ.—Տատիկս քնած է:

ԳԵՈՐԳ.—Եւ նա կարողանում է այս կովաղ-
բի հոտում քնել: Սա կարող է գլուխ բռնել:

ՄԱՆԻՇ.—Հոտը ինչներե՞ր է պէտք: Դուք հեռվից նայեցէք թէ ինչ գեղեցիկ ծուխ է բարձրանում մեր երգիկից... ինչպէս թեթեւ, ուղիղ, բամբակի նման ճերմակ:

Գէորգ.—Ձէ, ճշմարիտ, օրիորդ, դուք կատարեալ բանաստեղծուհի էք, պօէտեսս...

ՄԱՆԻՇ.—Հը՛մ... Իհարկէ, դուք ինձ կըծաղրէք. ես քաղաքում չեմ եղել:

Գէորգ.—Բայց ես ի՞նչ իրաւունք ունիմ ձեզ ծաղրելու:

ՄԱՆԻՇ.—Իհարկէ, ինձ օրիորդ էք կոչում:

Գէորգ.—Բայց քանի որ մենք օտարներ ենք...

ՄԱՆԻՇ.—Հը՛մ, ապրում ենք մի օճորքի տակ և տակաւին օտարներ...

Գէորգ.—Ի հարկէ, ես ոչինչ չեմ ասում...: Ինչո՞ւ էք ձեռքներդ բռնել:

ՄԱՆԻՇ (սուտ-սուտ).—Մատա փուշ է մտել:

Գէորգ.—Նայեմ... (Բռնեց, նայեց): Ոչինչ, Ինչո՞ւ էք ժպտում:

ՄԱՆԻՇ.—Դուք այնպէս էք «ոչինչ» ասում, կարծէք ցաւողը ձեր մատն է:

Գէորգ (նայեց անկողնին).—Ա՞յդ ինչ է: Դարձեալ վերմակիս վրա հաւե՞ր են ման եկել, դարձեալ կեղտոտե՞լ. այդ ի՞նչ գեղին բան է:

ՄԱՆԻՇ.—Խնդրեմ չկպչել մեր հաւերի պատւին: Իսկ կոկորդաներդ ցաւելիս, երբ ձուի գեղնոց էք պահանջում, այդպէս չէք բարկանում... հը՛մ:

Գէորգ.—Ուրեմն ի՞նչ կըհրամայէք, հաւերի պաշտպան օրիորդ. վերկենանք ներբողականե՞ր յօրինենք նրանց համար:

ՄԱՆԻՇ.—Իհարկէ: Աւելի լաւ է, առնէք պահէք, որովհետեւ սա ճար է. ի՞նչ կանէք, եթէ ձեր քթի վրա մի բշտիկ բսնի:

Գէորգ.—Շնորհակալ եմ, այդ էր պակաս:

ՄԱՆԻՇ.—Իհարկէ: Մեծ հայրիկն ասում է սա փորձված ճար է. նոյնպէս սև կատուի արիւնքը, շան բուրդը, սև հաւը, բորենիի թաթը:

Գէորգ.—Բորենիի թաթն էլ:

ՄԱՆԻՇ.—Ասում են՝ եթէ կամենաս, որ մէկը քեզ սիրի, պէտք է ծոցումդ ունենաս...

Գէորգ.—Եւ դուք հաւատո՞ւմ էք այդ սնոտիապաշտութիւններին: Դէ, էլ ինչո՞ւ եմ գլուխս այստեղ կոտրում:

ՄԱՆԻՇ.—Դուք մեր խոզերին էլ չէք հաւանում, բայց տեսէք ինչպէս մաքուր են պահում մեր բակն ու փողոցները:

Գէորգ.—Այո, պէտք է ասել, որ և՛ երեւելի սանիտարներ են, և՛ երեւելի բասսօ ձայնով իրանց ազգային երգը երգող, խճրտ-խճրտ-խճրտ:

ՄԱՆԻՇ.—Դուք մեզ էլ չէք հաւանում...

Գէորգ.—Բայց դուք մի՞ նեղանաք, օրիորդ: Ես ինքս անհա, ձեզ յայտնի է, հարուստ ծնողների զաւակ եմ, բարձրագոյն ուսումնա թողել եմ կիսատ և իբրև մաքուր իդէալիստ՝ եկել եմ այս գիւղը իմ ժողովրդին ծառայելու:

ՄԱՆԻՇ.—Ինձ ի՞նչ, որ ձեր ծնողները հարուստ են. իմ պապ տանուտէր Առաքելն էլ է գիւղի առաջին հարուստը: Մեր ամենքի հարստութիւնը Արարչի հարստութիւնն է: Մարդը մարդուն սիրելի է լինում ցաւող սիրտ ունենալուն համար, քաղցր լեզուի համար:

Գէորգ.—Այդ ինձ համար շատ հաճելի է, որ դուք այդ հասկանում էք: Այստեղ շատ քչերն են ինձ գնահատում:

ՄԱՆԻՇ.—Ամենքը միատեսակ չեն կարող գնահատել... Գուցէ կայ... մէկը...

Գէորգ.—Ո՞ւր է այդ մէկը... հաւատացնում եմ, ով էլ որ լինի նա, ես նրան կըսեղմեմ կըրծփս... Թէ չէ տեղական կեանքի պայմաններին հետ ես դժվարութեամբ եմ յարմարվում:

ՄԱՆԻՇ.—Հը՛մ. տիրացու Գալուստը մեր տէրտէրից էլ շատ բան գիտէ. բայց իսկի չի գանգատվում:

Գէորգ.—Ինչպէ՞ս... դուք ինձ նրա հետ էք համեմատում...

ՄԱՆԻՇ.—Ի՞նչ կայ որ: (Խորամանկօրէն): Նա դեռ ոչ մի տեղ չի ասել, որ արեւը մեծ է, քան թէ աշխարհը. այն արեւը, որ մեր թոնրի բերանից տաան անգամ փոքր է, իսկ մեր թոնիրը քանի՛ լօշ կըտանի, իսկ ամեն մի լօշը արեւից ինչքան է մեծ:

Գէորգ.—Օրի՜նք, խնայեցէք ինձ... ինչե՞ր էք ասում:

ՄԱՆԻՇ.—Ի՞նչ է որ. նա ասում է՝ այս տարի երաշտ կըլինի, երաշտ է լինում. ասում է՝ չորութիւն կըլինի և չորութիւն է լինում. ասում է՝ հեղեղ կըլինի և լինում է. ասում է՝ հիւանդութիւն կըլինի պատերազմ կըլինի, երկրաշարժ կըլինի և լինում է:

Գէորգ.—Իսկ աշխարհի վերջի համար դեռ ոչինչ գուշակութիւն չի՞ արել:

ՄԱՆԻՇ.—Այ, դուք ծաղրում էք, իսկ ձեր աւաճաներից ոչ մէկն էլ չի եղել դեռ:

Գէորգ.—Շատ լաւ. գնացէք ուրեմն այդ տիրացու Գալուստի մօտ և նրանից սովորեցէք... իսկ ես կըգնամ, կըկորչեմ այստեղից:

ՄԱՆԻՇ.—Բայց դուք փոխանակ բարկանալու և երեխայի նման խռովելու, համբերութիւն ունեցէք չիմացողին ձեր կողքին նստեցնելու և բան սովորեցնելու:

Գէորգ.—Ա՞յդ ինչ է. կըկնակօշկիւս մէկը չկայ, իսկ միտը ծակոտված...

ՄԱՆԻՇ.—Այ, այ, այ: Նրեի խողերն են կըծոտել:

Գէորգ.—Բայց խողերն իմ սենեակում ի՞նչ գործ ունեն:

ՄԱՆԻՇ.—Հը՛մ, եթէ շունը պապիկիս հետ մանգալու գնացած չլինէր, նա նրանց ցոյց կը տար:

Գէորգ.—Հը՛մ, շնորհակալ եմ... այսինքն խողերի դերը ինքը կըկատարէր: Ճանաչում եմ նրան:

ՄԱՆԻՇ.—Մեր շունը իմաստուն շուն է։ Մի երեկոյ բակի մէջ կրակի շուրջը նստած էր մեզ հետ։ Զիւր եկաւ. պապիկս գոչեց՝ «ա շճն, վերկաց, տեղդ համեցէք արա խնամուն»։ Նա իսկոյն կատարեց հրամանը։

ԳԷՈՐԳ.—Դէ լաւ, ես մեղայ Աստծոյ։ Ճաշը շուտ կըլինի։

ՄԱՆԻՇ.—Երբ գզիր Օվանէսանց էշը կըղռայ։

ԳԷՈՐԳ.—Աչքդ լոյս... Իսկ եթէ նա չբարեհաճեց զոհի։

ՄԱՆԻՇ.—Ինչո՞ւ չպիտի զոյա. նա ի՞նչ էշ է, որ իր պարտքը չհասկանայ։

ԳԷՈՐԳ.—Ես ի՞նչ գիտեմ, գզիրի էշը սիրում է փիլիսոփայական մտքերի մէջ ընկնել. գուցէ այսօր էլ ինֆլուէնց ունենայ։

ՄԱՆԻՇ.—Այն ժամանակ համեցէք, երբ մեր լորի աքլորը կըթռչի ձեր պատուհանի վրա և կը կանչի կուկուրուկուկո՛ւ։ (Ներկայացրեց և փախաւ աջ)։

ԳԷՈՐԳ.—Ա՛խ, դու գիւղական կարմրաթշիկ կօկէտ, կըսպանես դու ինձ։ (Վերմակը սրբելով)։ Օհօ, գիւղի վաշխառուն էլ եկաւ։ Աստուած ազատի չար լեզուից։

Տ Ե Ս Ի Լ 3.

ԳԷՈՐԳ և ՄԱՐԳԱՐ

ՄԱՐԳԱՐ (մտաւ միջի դռնով)։—Բարի աջողում, վարժապետ։

ԳԷՈՐԳ.—Աստծոյ բարին, պարոն Մարգար. ի՞նչ բարիդ հարցնենք։

ՄԱՐԳԱՐ.—Է՛հ. սե կատուն բաղդ ունենար, առանց ականջի կըծնվէր։ Էդ սանահայրս էլ մեռնելու ժամանակ գտաւ։ Եղբայր, երեք տարի է որը լակոտներին զլխիս է թափել, ինքը գնացել է էն կեանքից մի լուր բերի, էն գնալն է՝ գնացել է, էլ յետ չի գալիս։ Աստուած սիրես, մի թուղթ գրիր, որ այգին ու մարագը պարտքի տեղ ինձ է անցնում։

ԳԷՈՐԳ.—Ես արդէն քանիցս պատիւ եմ ունեցել ձեզ յայտնելու, որ աւելի շուտ ես իմ ձեռքս կըկտրեմ, քան թէ այդպիսի անասունած բաներ կըգրեմ։ Աւելի շուտ այդ կեղտերի մասին ես աղմուկ կըհանեմ լրագրների մէջ։

ՄԱՐԳԱՐ.—Հա՛... Էհ, չես կարող, մի գրիլ, էլ ինչո՞ւ ես նեղանում։ Ի՞նչ անենք, իմ երախտիքը թող կորչի... ես մեղայ Աստծոյ։ (Խորամանկօրէն)։ Էդ, ամօթ չլինի հարցնելը, ի՞նչ ես կնիկարմատի գործով զբաղվում։

ԳԷՈՐԳ.—Էհ, (շարունակելով սրբել) անիրաւ հաւերից դադար չունիմ։

ՄԱՐԳԱՐ (կողմ)։—Ի՞նչ ասաց... հաւեր... Ըմմ, հասկացայ միտքը։ (Նրան)։ Դիւղ տեղ է, ի՞նչ պէտք է անես։

ԳԷՈՐԳ.—Հա, ի հարկէ։ Երբեմն մօտս հիւր եմ գալիս... (Դադարեց սրբելուց)։

ՄԱՐԳԱՐ.—Ջրմ... ուրեմն այդպէս հա՛...

Գէորգ.—Այո: Ի՞նչ կայ. մի ուրիշ կերպ էք հարցնում:

ՄԱՐԳԱՐ.—Ոչինչ: Ի հարկէ, անփորձ երիտասարդ ես, անմեղ, ազնիւ, մաքուր...

Գէորգ.—Դուցէ կամենում էք մի բան ասել:

ՄԱՐԳԱՐ.—Մեծ հեղեղի տարին գործակալ քահանան եկել էր պողի տուրք հաւաքելու... և էն գնալն էր, որ գնաց: Հասկացա՞ր:

Գէորգ.—Ի՞նչպէս թէ...

ՄԱՐԳԱՐ.—Այնպէս, սիրելիս... այսինքն որպէս թէ ուրեմն հեղեղը տարաւ...

Գէորգ.—Բայց ի՞նչու համար:

ՄԱՐԳԱՐ.—Հէնց մին էնպէս բանի համար, որ հիմա հրամանքդ ես անում:

Գէորգ.—Ոչինչ չեմ հասկանում:

ՄԱՐԳԱՐ.— Կըհասկանաս, կըհասկանաս: (Կողմ): Էնպէս թալակ քցեմ, որ աչքերը չոտծ մնայ: (Նրան): Ուրեմն այդպէս բան... թէ «հաւերը»... կարծեմ այդպէս հրամայեցիր:

Գէորգ.—Ախ, դուք հաւերի մասին էք հարցնում:

ՄԱՐԳԱՐ (կողմ):—Ուզում է խօսքը փոխի: (Նրան): Հա, ի՞նչ...

Գէորգ.—Այո, այո: Եւ ի՞նչ աներեսներն են. փռւ, Աստուած ազատի:

ՄԱՐԳԱՐ.—Այսինքն, ուրեմն թէ, և որովհետեւ, և թէ ուրեմն իրանք իրանց ոտքովն են գալիս, առանց մի որևիցէ... ակնկալութեան:

Գէորգ.—Ապա ի՞նչ. իմ սենեակում նրանց համար կ'ըստ պէտք է դնէի: Շատ հարկաւորս էր:

ՄԱՐԳԱՐ.—Այսինքն թէ մինչև անգամ «կուտ» էլ չեն պահանջում:

Գէորգ.—Ի հարկէ: Երբեմն աներեսի նման ուղղակի պատուհանով...

ՄԱՐԳԱՐ.—Մինչև անգամ:

Գէորգ.—Այո, և այն էլ ուղղակի անկողնիս մէջ...

ՄԱՐԳԱՐ.—Ուղղակի անկողին... Ձէ, էստեղ արդէն բաները շատ են սպիտակացնում:

Գէորգ.—Դուռն ես կողպում՝ պատուհանով են մտնում, պատուհանն ես ծածկում՝ դռնով են մտնում. քիչ է մնում, որ երգկով մտնեն:

ՄԱՐԳԱՐ.—Բայց եթէ դու ազնիւ մարդ ես, ինչո՞ւ չես բոլոր ծակածուկերը կապում:

Գէորգ.—Ես ի՞նչ մեղ ունեմ:

ՄԱՐԳԱՐ.—Ասենք թէ, ի հարկէ. դու հօ չես գնում, այլ իրանք են գալիս: (Կողմ): Էս բոլորն գնամ խանութիս առաջ հաւաքած բոլոր ժողովրդին յայտնեմ, որ իրանց կանանց կապերը մի քիչ քաշեն և սրա էլ դատաստանն անեն: (Նրան): Էհ, մնաս բարով:

Գէորգ.—Յոյս ունիմ, ինձնից չնեղացաք:

ՄԱՐԳԱՐ.—Բան չունեմ, ազնիւ մարդուց ի՞նչ նեղանալ: Մնաս բարով:

Գէորգ.—Էհ, բարով եկաք:

ՄԱՐԳԱՐ (կողմ):—Ես քեզ ցոյց կըտամ: (Գնաց):

Տ Ե Ս Ի Լ 4.

ԳԷՈՐԳ և ՈՍԿԻ (մտաւ աջ կողմից)

ԳԷՈՐԳ. (գրքի նայելով և շրջելով):—«Կօրսիկա կղզիի մի չքաւոր աղնականի որդի՝ Նապօլէօն առաջին, Բօնապարտը, երեւի աշխարհակալ և ստրատեգիկ, որի հանձարի առաջ խոնարհվեցին իրանց ժողովուրդներով և զօրքերով շատ թագաւորներ և կայսրներ...

ՈՍԿԻ.—Էլի դերն է տալիս խեղճը: (Հաղայ): Ըհը: Էդ ի՞նչ է, որդի, էլի չլինի՞ թէ գլխիդ ցաւը շարժվել է:

ԳԷՈՐԳ.—Ձէ, մեծ մայրիկ, գլուհս լաւ է, բայց կատարըս է նեղացնում:

ՈՍԿԻ (ձեռքը նրա ճակատին դնելով):—Տեսնեմ, որդի, կարելի է տաքութիւն ունես:

ԳԷՈՐԳ.—Բայց կատարըս ստամոքսիս մէջն է, այսինքն այստեղ, փորիս մէջ:

ՈՍԿԻ.—Մայրդ չմեռնի, խեղճ ես, ո՞վ է լըսել, որ կատարը փորի մէջ լինի:

ԳԷՈՐԳ.—Բայց կատարըս առանձին ցաւ է:

ՈՍԿԻ.—Բոլոր խելքը տեղումը չլինողներն էլ այդպէս են խօսում: Հորէն, տես տաքութիւնդ որտեղ է հասել, որ ասել ես թէ (ձեռքով ցոյց տուեց) աշխարհը էդպէս, էդպէս պտոյտ է տալիս: Բեր, որդի:

ԳԷՈՐԳ.—Անհոգ կացէք, ինձ միայն մի լաւ ճաշ է պէտք. յետոյ ժողով ունեմ:

ՈՍԿԻ.—Երևի էլի պէտք է դառանցես, թէ անձրեւ աշխարհի վրայի ջրերն են, որ շոգի են դառնում, գնում երկինք, անձրեւ դառնում, էլի յետ գալիս:

ԳԷՈՐԳ.—Ի՞նչ է, այդպէս չէ:

ՈՍԿԻ.—Ո՞վ է ինչ ասում... և որ երկրաշարժը երկրի տակի ոյժից է և ոչ թէ վերեւից, այսինքն երկնային զօրութիւնի հրամանով (խաչ հանեց): Ի՞նչ ես կորցրել, ինչ փնտռում. ողջ գիւղը քեզ ծաղրում է, որդի:

ԳԷՈՐԳ.—Ծաղրում են ի՞նչ, երբ ես իմ երիտասարդ կեանքն եմ մաշում նրանց համար. երբ ես ոսկի գիտութիւնից եմ խօսում. երբ ես կամենում եմ բացել նրանց թմրած մտքերի ուշքը. երբ ես կամենում եմ հրաշք գործել:

ՈՍԿԻ.—Մեղայ Աստծոյ, մեղայ Աստծոյ, Հրաճք:

ԳԷՈՐԳ.—Այո, հրաշք:

ՈՍԿԻ.—Դէ ասա հէնց մարգարէ ես էլի: Բեր աղօթեմ, որդի:

ԳԷՈՐԳ.—Այո, ես մարգարէ եմ. ես եկել եմ կոչ անելու, որ գիւղը զարթնի:

ՈՍԿԻ.—Ձարթնի թէ չէ, ո՞ր կողմ պիտի գլորվի, ձորն ի վեր, թէ՞ սարն ի վեր:

ԳԷՈՐԳ.—Այսինքն ես կոչ եմ անելու, որ մարդիկ զարթնեն:

ՈՍԿԻ.—Բայց քանի որ գգիր Օվանէսը չի սատկել և ոչ էլ զանգեւու համար ժամհար Մոսէ-

սի ձեռքերը գունատ կտրել, դու ինչո՞ւ պիտի կո-
կորդիդ գոռ տաս: Բեր աղօթեմ ասում եմ: Այ,
աղն էլ ափիս մէջ: Բեր:

Գէորգ.—Օխ, չեմ պրծնելու ձեռքիցդ: Հը՛
(խոնարհեց գլուխը, մտքի մէջ մոմալով): «Նրա լէգէօն-
ները...»

ՈՍԿԻ.—Ի հարկէ, հեշտ բան չի գլուխ դնել
էնքան լակոտների հետ: (Սկսեց աղօթել, մոմալով):
«Չար աչքից, չար լեզուից...» (յօրանջելով) ուէ,
ուէ, ուն, ա, ա, ա, ա, ա, քշի, թշի, փշի: Վնւյ,
ինչպէս չար աչք է եղել: Դղումի կալած լինէր,
հարիւր պատառ կանէր: «Չար սատանից, չար
դեերից, մէկ ծիտ ունեմ...» վուէ, վուէ, վէ, վէ,
վէ, իշի, թշի, փշի: Թիւ, թիւ, թիւ: Իսկ որ կա-
տարդ կրակի մէջ այրվում է:

Գէորգ.—Եւ ես յիմարս եկել եմ՝ այստեղ
սնոտիապաշտութիւնների և նախապաշարումների
դէմ կռիւ մղելու: Շնորհակալ եմ:

ՈՍԿԻ.—Դու դեռ սպասիր: (Գնաց աջ):

Գէորգ.—Էլ ի՞նչ պիտի անի: «Վանդումի
ձակատամարտում...»

ՈՍԿԻ (եկաւ աջից մի կուժ ջուր ձեռին):—Խմիր,
որդի:

Գէորգ.—Բայց ես ծարաւ չեմ, այլ քաղ-
ցած. մի ժամ է էշի մեղեդիին եմ սպասում: Փռւ,
այս ի՞նչ կեղտոտ ջուր է. բերանիս չեմ էլ մօ-
տեցնիլ:

ՈՍԿԻ.—Կըմտեցնես, սիրելիս, կըմտեցնես:

Սրան աղօթած ջուր կտան. աղը քցել եմ կրակը,
որ չար աչքը կուրանալ, կրակից էլ երկու պող
քցել եմ այս ջրի մէջ, որ կատարդ զօրանայ:

Գէորգ.—Բայց դուք ամուսին տեղ սատա-
նան դիտէ թէ ինչ էք այրում... (ձայն աչքերը):
«Բայց օգնութիւնը եկաւ գերմանացոց կողմից
Նիւթսին» (Խմեց): Թիւ, կովի հոտ:

ՈՍԿԻ.—Անոյշ մարսական, որդի. այս ջուրը
սուրբ է մեռ (խմեց բոլորը) նեմ սուրբ զօրութեանը,
իսկոյն կըլաւանայ կատարդ: (Գնաց աջ):

Տ Ե Ս Ի Լ 5.

Գէորգ և ԱՌԱՔԵԼ

ԱՌԱՔԵԼ (եկաւ միջի դռնով և մեծակոկորդ որո-
տող ձայնով):—Էյ դժւ, լիւր ձայնս հրեղէն: Ո՞վ ես,
ասա, ով հողեղէն:

Գէորգ (կողմ):—Հըմ, երեի հարբած է: (Նրան):
Ի՞նչ է պատահել: (Մոմտում է):

ԱՌԱՔԵԼ.—Ես տանուտէր Առաքելս, որ լի-
նեմ հօրս կողմանէ թողն Տէր Ասատուրայ, իսկ
մօրս կողմանէ նման թուրի կտրիչ բանաստեղծ
տանուտէր Խաչատուրի. որ լինեմ եղբայր 7 քրոջ
և 14 եղբոր, բոլորն էլ մտքով ոչ ինձ նման քու.
որ կնիկս լինի մաքուր մածնա... Թիւ, այսինքն
մաքուր կաթնակեր, անուշը Ոսկի, տէր քաղցր
խօսքի, և որ իմ աղջիկ թողնիկս է ինքը Նամես-
տութիւնը, անուշը Մանիշակ, աղջիկներին օրի-
նակ, և որ մտքումս դրել էի... այսինքն ես ան-

զաւակ և քեզ... ի հարկէ սիրելով... և նրան էլ...
թէ ուրեմն հա... Բայց սրանք մնայ: Ո՞վ ես դու,
նվ հրեղէն... այսինքն թիւ, նվ հողեղէն:

ԳէՈՐԳ. (շարունակելով):—«Սուրբ Ելէն կղզիի
մեծն կալանաւորը...»

ԱՌԱՔԵԼ.—Քեզ հարցնում է Քրիստոսի ծա-
ռան, որ լինենք ուրեմն թէ մենք... Ո՞վ ես դու:

ԳէՈՐԳ. (ինքնիրան գրքի մէջ նայելով):—«...որի
առաջ խոնարհւեցին շատ հզօր ազգեր...»

ԱՌԱՔԵԼ.—Քանի՞ գլուխ ունես դու, ասա
ինձ: Չե՞ս իմանում: Որ հրամայեմ, իսկոյն ժո-
ղովուրդս քեզ կըզգզղի, ինչպէս շները գայլին
են գզգզում, երբ որ նա գալիս է ոչխար գողա-
նալու: Սե երես ես, հմ, չե՞ս պատասխանում,
քաղաքացի ազնիւ սրիկայ, երեսանց քահանայ,
տակնուց սատանայ:

ԳէՈՐԳ.—Տանուտէր Առաքել, գնացէք պառ-
կեցէք:

ԱՌԱՔԵԼ.—Դու իմ գլխատակին բարձ գնել
չես կարող, ամբարտաւան քաղաքացի. ուզում ես
ձիու պոչի՞ց կապել տամ քեզ: Թէ՞ կարծում ես
խմել եմ օղի գաղտագողի:

ԳէՈՐԳ.—Գնացէք հանդստացէք... այդ շատ
լաւ կըլինի: «Այս պերիօդը կոչվում է հարիւրօ-
րեայ թագաւորութիւն»: (Պառկեց):

ԱՌԱՔԵԼ.—Բանն այդտեղ հասաւ, հմ: Շատ
լաւ: (Գլուխը հանեց պատուհանից դուրս, կանչեց բարձր):
Հէ՛հէ՛հէ՛յ, գզիւր Օվանէս, հէյ, հէյ:

(Գզիւր Օվանէսի ձայնը հեռվից.—«Հէյ, հէյ, հէյ-
էստեղ եմ, էստեղ, հէյ, հէյ»):

ԱՌԱՔԵԼ.—Այ տղայ, հէյ, հէյ. ինչպէս քեզ
ասել եմ է, ասել. Մարգարի խանութի առաջ որ
ասացի, կտուր բարձրացիր, կտո՛ւր. կոչ արա՛, հէ՛,
կոչ, կոչ. թո՛ղ ժողովուրդը էս րոպէին հաւաքվի
ինձ մօտ, հէ՛հէ՛հէ՛յ: (Բարկացաւ):

(Գզիւր Օվանէսի ձայնը. «Աչքիս վրա, միամիտ
եղիր, միամիտ»):

ԱՌԱՔԵԼ.—Մենք կըխօսենք: Քալին չի մե-
ռել, ցաքատը չի կորել: (Մեծ-մեծ): Էս է ժողով
կըլինի, և մենք կըխօսե՛նք: (Գնաց աջ):

(Գզիւր Օվանէսի ձայնը հեռվից. «Հէ՛հէ՛հէ՛ հէ՛յ. հէ՛յ
ժողովուրդ: Հրամման է, հէ՛հէ՛յ, շուտ. կարճիկ
Արիստակէս, երկայն Մոսէս, թուրքացած խաչա-
տուր, Սիրիւրից փախած Ասատուր, բրուտ Մար-
կոս, ջորեպան Կիրակոս, սափրիչ Մինաս, քար-
տաշ Մանաս, որսկան Արգար, խանութպան Մար-
գար, ոտքը Բազվում կորցրած Օհան, Թիֆլիսում
բանտ նստած Ստեփան. բաց ասեմ, ոչ ամաչեմ,
ոչխարի գող, տաւար փախցնող, դէզ կրակ տվող,
սուտ երգվող, որբի տուն քանդող, օձ բռնող, էժ
պարացնող, խուլ ու կաղ, կոյր ու ճաղատ, համբ
ու թլվատ, սաղ ածող, պնդըլ ասող, անեկ, պու-
լիկ, տաւարածի կնիկ, տնահաւան, շահաւան,
հրաման է հէ՛հէ՛յ. էս րոպէին հաւաքվեցէք տանու-
տէր Առաքելանց տուն. մեծ ժողով է, խիստ դա-
տաստան: Հաւաքվեցէք տանից մէկ, երկմ, թէ

կարենաք՝ հէնց տաճաներկու. շոտ արէք, էլ մեխակի մի սպասէք. հետներդ էլ մի-մի գոմէշի ճիւղոտ առէք, հէհէյ):

Գէորգ (զարթնեց):—«...Եւ այժմ նրա ոսկերքը հանգստանում են Պարիզի Ինվալիդներին տաճարի մէջ» (Գիրքը զրեց մի կողմ ու ելաւ):

ՏԵՍԻՆ 6.

ԳԵՈՐԳ և ՆԱՆԱՇ

ՆԱՆԱՇ (եկա բորիկ, ճիւղոտ ձեռքին, մէջտեղի դնում):— Ի՞նչ կըտաս, էս փափուկ ճիւղոտով ընկնեմ էդ քնքուշ-մնքուշ պահած մարմնիդ էնքան տամ, որ ծկլթոցդ մօրդ ականջին հասնի:

Գէորգ.— Քեզ ինչ է պատահել, Նանաշ տատիկ:

ՆԱՆԱՇ.— Իմ որդիս ռը երեխից է վատ. հը՞, ռը երեխից:

Գէորգ.— Չգիտեմ... նրանք բոլորն անխտիր իմ սիրելիներն են:

ՆԱՆԱՇ.— Երեւի նրա համար, որ ես աղքատ եմ, առաջի ատամս ընկած, հա՛: Երեւի լսել ես, որ տանս մէջ էն ապակիի կտորից... էն, որ հայելի էք ասում... նրանից չկայ, որ քեզ դուր գալու համար թշերիս սե թութ քսեմ, աչք-ուներիս խանձուդ, ձեռքերիս ալիւր, հա՛: Երեւի լսել ես, ձեռք ու ոտքերս լուանալու սապոն չունեմ, որ ձգմզտացող փափուճներ չունեմ, որ շատ անգամ ծմակից ցախ բերելու համար՝ կոտրած ցաքաթը

գօտկիս քաշած, գիւղամիջի էշը հեծած, բորիկ ոտքով եմ գնում, հա՛:

Գէորգ.— Բանը ինչո՞ւն է:

ՆԱՆԱՇ.— Թէ՛ նրա համար, որ ողջ ունեցածս մի կոծկած կուժ է, երկու պուլիկ. մի ճաքած կուժ է, երկու իլիկ. մի լեսեոն է, մի քըր-կիչ. մի ճախարակ, մի կթիչ. մի սանդեք է, մի մածնաման. մի քոսոտ շուն, մի լակաման. մի հաւաթառ, երկու ճուտ. մի կժի տակ՝ մէջը կուտ. մի մորթի է տակս քցելու, մի քրտի է տակը մանելու. մի օխով է խմոր բացելու, մէկ էլ էս ճիւղոտը շանը ծեծելու: Ասա՛ էլի, տաս՛ ալրի Նանաշ, պատճառն էն է, որ որբեայրի ես, աղքատ, անտուն, անտէր:

Գէորգ.— Իմ խեղճ, թշուառ, ողորմելի գեղջ-կուհի քոյր: Ինչո՞ւ ես կարծում, որ քո որդուդ ես ամենից շատ չեմ խղճում և սիրում: (Փող տուաւ նրան): Ա՛ռ, քոյրս... բայց ոչոքի չյայտնես:

ՆԱՆԱՇ.— Ա՛յ Աստուած կեանքդ երկարացնի, որդի:

Գէորգ.— Միայն թէ սաստի՛ր, խրատ տուր նրան, որ սուտ չխօսի:

ՆԱՆԱՇ.— Տեսնում է՞ք էդ լակոտը ինչքան է խաբում ինձ: (Ցնցոտի մէջ փողը կապեց):

ՄԱՆԻՇ (մտաւ աջից. նոյն բոպէին լավեց իշի գոց):— Վարժապետ, ճաշը պատրաստ է: (Յետ գնաց. նը-րան հետեց Գէորգը):

ԵՐԿՐՈՐԳ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նոյն տեսարանը

ՆԱՆԱՇ, ՄԻՆԱՍ, ԽԱՉԱՏՈՒՐ փայլուն գլխով, ՄԱՐԳԱՐ, ԳԻՒՂԱՅԻՆԵՐ, ԳԵՂՋԿՈՒՀԻՆԵՐ, ՄԻ ԱՇԱԿԵՐՏ ոտքը կապած, ՄԻ ԳԻՒՂԱՅԻ ոտքից զուրկ, ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ:

ՄԻՆԱՍ (որ աջ դռնով նայում էր):— Սը՛ս. ժողովուրդ, հանդարտ. տանուտէրը հացի է նստած, ուրեմն պարապ չի, ինչպէս սափրիչը ամեն երկուշաբթի: Ե՛յ, կլէկչի ծական, ոտը կազ ջաղացական, յետ, յետ: Դու էլ, էյ, տէրտէրի առաջին տրտինգ տուող քուռակ, մի քիչ յետ: Աղջի, գիժ Մաքան, էդ լիւն շուտ շքնթռնեցիր. ոտքի կանգնիր: Յետ, յետ, յետ: (ձիպոտով բախ բռնել տուաւ):— Խաչատուր ապեր, էդ ինչո՞ւ է քիթ ու պոռնոզդ արիւնոտ:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.— Ոչինչ. Աստուած քո էլ որդիքդ զօրացնի, փոքր տղաս է խփել: (Ընդհանուր հսոսոց): Ժողովուրդ, լսողութիւն: (Լռեցին): Էսօր տիրացու Գալուստը մեր վարժապետին էքզամէն է անելու:

ՄԻՆԱՍ.— Էն, որ մագմիրուքը նահանջ տալիս նահանջ տարի է խուզել տալի՞ս:

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ (փստացնելով ծիծաղեցին):

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Դուք էստեղ գործ չունէք. զանգուլակը տուէք, հաւաքվեցէք սըմարան: Ես ձեր հասակումը բաղնիսում տկլոր էի մանգալիս: Վարպետ Մինաս, էդ ի՞նչ ես գլխիս մտիկ անում:

ՄԻՆԱՍ.—Ոչինչ. սափրիչի աղօթքը Աստուած որ լսի, ճաղատի գլխին արջի մորթի կը բռննի:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Ժողովուրդ, լսողութիւն: Ձեզ յայտնի է, որ երկու տարի է մեր գիւղում մարդագէլ է յայտնվել և քանի երեխայ փախցրել:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Պէտք է թագաւորին խընդրել, որ գանձարանից մեզ փող բաց թողնեն: (Կրկնում են):

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Լսողութիւն: (Լսեցին): Նոյնպէս ձեզ յայտնի է, որ էս է երկու տարի է մեր գիւղի գլխից փորձանքը անպակաս: Նախ առաջի տարին չորութիւն, իսկ էս տարի էլ թացութիւն:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Էդ մեր մեղքի համար է: (Կրկնեցին):

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Լսողութիւն: Ես իմ կարճ խելքովս էնպէս եմ կարծիք անում, որ պէտք է աղօթքի դուրս եկած:

ՄԻՆԱՍ.—Անցեալ տարի էլ դուրս եկանք, մասունք հանեցինք, բայց փոխանակ անձրևի՝ կարկուտ եկաւ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Ողջ մեր մեղքից է. Աստուած մեզ վրա բարկացել է...

ՄԻՆԱՍ.—Իհարկէ, կըբարկանայ. նոր այ-

գիւս ողջ խաղողի որթերն են կտորել. մօրս կաթը վկայ, վարպետի աղջիկը հիմի էլ լաց է լինում: Ապա էս մարդին ի՞նչ կասէք. միթէ Աստուած վեր կառնի. խեղճի 24 պատրաստի կուծն են կտորել, 6 խնոցին, 3 կարասը, 14 կուլան, 25 կուլկուլիկը:

ՄԱՐԳԱՐ.—Հէնց իմ ձիւս պատմութիւնը ասես, որ օր-ցերեկով խեղճ անասունի պոչը կըտրեցին:

ՄԻՆԱՍ.—Իէ աստուածաւորի խօսած, դու էլ մարդ չի մնացել, որ դաղած չլինես:

ՄԱՐԳԱՐ.—Էդ է, էդպէս էք խօսում, որ վարունգը ծուռ է բռնում է: Ուրիշների արածները տեսնելու համար աչքներդ է քոռանում:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Ժողովուրդ: Լսողութիւն: Էդ, անաստուած բաները քիչ էր, հիմի էլ մեր գիւղում մի նոր մարդ է յայտնվել, որ ուզում է ամբողջ մեր գիւղի անունը տափը կոխի:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Մենք նրան հում-հում կուտենք, թոնիր կըքցենք, շանսատակ կանենք:

ՄԻՆԱՍ.—Տղերք, սո՛ւս. Խաչատուր ապերի գլուխը վկայ, որ ողջ սուտ է:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Պահ, ուրեմն էս ահագին մարդուն չէք հաւատում, որ կայ:

ՄԱՐԳԱՐ.—Ես ձեզ ասում եմ կայ և կըհաստատեմ, որ կայ:

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ՆՐԱՆՔ, ԱՌԱՔԵԼ, յետոյ ԳէՈՐԳ և յետոյ
էլ ՕՎԱՆԷՍ

ԱՌԱՔԵԼ (գունաւոր մեծ թաշկինակով հաստ բե-
զերը սրբելով և գոռալու նման ծիծաղով մտաւ աջից)։—
Հահահահ... (Մարդարին)։ Այ ևս քո գլուխը հողեմ,
որ լինես ուրեմն թէ մեր գիւղի ամենախելօքը և
ոչ-բարով պատուաւոր վաճառականը...

ՄԻՆԱՍ.—Ի՞նչ է պատահել, տանուէր
Առաքել։

ԱՌԱՔԵԼ.—Հահահահ, այ սրա վիղը չճովի,
խեղճ է, հահահահ։ Քո տունը երկնային Տէրը չկոր-
ծանի, խեղճ ես... հահահահ։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Ախար ի՞նչ է պատահել է...
Տէր, մեղայ Գեղ, Աստուած, հա։

ԱՌԱՔԵԼ.—Հահահահ... վայ փորս տրաքեց...
վայ, վայ, էլ ինձ մի խօսեցնէք, ինձնում ոյժ
չմնաց... Կանչիր վարժապետին այստեղ... այ, էյ,
ը՛մ, հը՛մ, փ՛րո։ (Նստեց նախագահի տեղը)։

ԳէՈՐԳ (եկաւ աջից)։—Ողջոյն համայնքին։

ԱՌԱՔԵԼ.—Դու հօ իմանում ես, թէ ինչ բա-
նի համար են հաւաքվել...

ԳէՈՐԳ.—Ինչ բանի համար էլ որ լինի, ես
պատրաստ եմ։ Համեցէք։

ՄԻՆԱՍ.—Ժողովուրդ, ճանապարհ տուէք,
գլխի Օվանէսն էլ եկաւ։

ՕՎԱՆԷՍ (մտաւ միջի դռնով մահալի ծայրին մի

պատուած կրկնակօշիկ)։—Հէյ ժողովուրդ, երեսներդ
խաչակնքեցէք, մեռնեմ սուրբ զօրութիւնին. պէտք
է քննած և տեսած, թէ սա ո՞ր սուրբի հողաթափն
է և ի՞նչ գործ է ունեցել այրի Նանաշի դռանը և
էնտեղ գիշերի ո՞ր ժամին և ի՞նչ աղօթքի համար
է եղել գնացած։

ԱՌԱՔԵԼ.—Այրի Նանաշը մէջ տեղ դայ։
(Նա եկաւ)։ Ժողովուրդ, եթէ էս կնիկը մեղաւոր
դուրս եկաւ, ի՞նչ պատիժ տանք սրան։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Մեր պապական օրէնքով ե-
րեսին ալիւր քսել, յետ նստեցնել աւանակի վրա,
պոչը տալ ձեռքը և գիւղի փողոցները ման ածել։

ԱՌԱՔԵԼ.—Շատ լաւ։ Դէ խօսիր, Նանաշ-
էդ ի՞նչ պատմութիւն է։

ՆԱՆԱՇ.—Գլխիւ իրա քոսոտ գլուխը շատ
քարերոջն է տալիս։ Խոզի ձագ, սա էլ էն չի, որ
երկու հաւս ես գողացել։

ՕՎԱՆԷՍ.—Աղուէսին լաւ փաթաթեցինք
պոչներին։

ՄԻՆԱՍ.—Տանուտէր, լաւ չէ՞ր լինիլ մի քիչ
գրաբար խօսէիք, որ երեսները բան չհասկա-
նային։

ԳէՈՐԳ.—Բայց այստեղ մի գաղտնիք չկայ.
սա իմ կրկնակօշիկն է։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Մանու, մու, մու։

ԱՌԱՔԵԼ.—Լեցեցէք, արջի լակոտներ, խոզի
կոճիկներ։ (Լեցեցին)։ Գլխի Օվանէս, դու ոչ խղճմը-
տանք ունես, ոչ էջմիածին։ Թէ էս ուղում, որ

էս լուպէիս քեզ ցցի հանել տամ, ճշմարիտն ասա-
սա էլ էն չլինի, մօր կաթը կտրած, որ Ասծա-
տուր քաւորիս գինիի կարասի մէջ մուկ էլը
քցել: Խօսիր, թան լակած շուն:

ՕՎԱՆԷՍ (ձեռքի փայտը գլխի վրա հորիզոնական
դիւրբով բռնեց և պարի եղանակ մոմալով սկսեց պարել):—
Ըհը՛մ, մըհը՛մ, գիւղամիջի—ճահճի միջից—էլ հն-
նել եմ—էդ տրեխը:

ՆԱՆԱՇ.—Հայ օգոստոսի աղուէս... Ճիւղտը
քաշած՝ աղմուկով հոհոցի մէջ երկու պոռոյտ անելով, փախ-
ցրեց նրան միջի դռնով):

ԱՌԱՔԵԼ.—Բռնեցէք էն անզգամ լակոտին:
(Մի երկուսը գնացին ետեից):

ՄԻՆԱՍ.—Ճանապարհ, ժողովուրդ, ճանա-
պարհ, բոլորտ Գալուստը գալիս է:

ՏԵՍԻԼ 3.

ՆՐԱՆՔ և ԳԱԼՈՒՍ

ԳԱԼՈՒՍ (եկաւ միջի դռնից, աչքը գետնին քը-
ցած, շալակին շորի մէջ մի ահագին գիրք: Լոռիթիւն):—
Լսել եմ, որ մեր գիւղում երկնքից մի աստղ է
վէր ընկել, ուրեմն թէ մի գիտնական, որը հա-
ւատացնում է, որ իրան յայտնի է, թէ էստեղից
մինչև արեգակ քանի թիւ է... և որ Խալիլայում
Աստուծոյ կարկտի դէմ շանթարգել են հնարել...
և որ աստղեր կան, որ մեր աշխարհից մեծ են...
և որ աշխարհը կ'որ է և մէջը կրակ: Կարելի՞
է նրա հետ ծանօթանալ: (Ծիծաղ):

ԱՌԱՔԵԼ.—Լոռիթիւն: Կարելի է, տիրացու

Գալուստ. համեցէք, հորէս մեր վարժապետը:

ԳԱԼՈՒՍ (ձեռքը մեկնեց Գէորգին):—Դեռ պէտք
է երեսին չմտիկ տուած: Կարելի՞ է արդեօք,—
ըհըմըհը, որովհետև մենք էլ մեզ նայած ուրեմն
թէ մի մարդ ենք, մարդու տղայ,—կարելի՞ է, որ
էդ իմաստուն պարոնին մի երկու պստիկ-մստիկ,
պուճուր-մուճուր հարց էլ մենք տանք:

ԳԵՈՐԳ.—Կարելի է, տիրացու, համեցէք:

ԳԱԼՈՒՍ (մէջքը արաւ նրան):—Դէ ուրեմն
խնդրեմ բնու մի քիչ թեթևացնէք:

ԳԵՈՐԳ (օգնեց գիրքը դնել սեղանի վրա):—Այդ
ի՞նչ գիրք է, տիրացու:

ԳԱԼՈՒՍ (համբուրեց և սկսեց քչկուրը բացել):—
Վոշը... մոնքմ սըփ գրքըթընը (ոչինչ, մեռնեմ սուրբ
գորութիւնին), Այսմաւուրք է: Ուրեմն էտ գիտնա-
կանը դուք էք: Լաւ: (Բերանը հուպ տալով և մի կողմ
ձռելով): Ասում են, երբեմն լուրը դուք երկնքի
աստղերից էք բերում, երբեմն ծովերի տակից և
երբեմն էլ աշխարհիս խորքերիցն, (տնազով) որ-
տեղերքումը որ, ինչպէս էլ հրամանոցդ էլ յայտ-
նի կրլինի, ոչոք դեռ չի եղել, որովհետև աղա-
մորդին ոչ որդն է, ոչ թոչուն և ոչ էլ ձուկն...
Բայց սրանք թողնենք: Ժողովուրդ, ես էդ մար-
դուն շատ փոքրիկ հարց եմ տալու (ցոյց տուաւ
ձեռքը): Էն կնիկը, որ սուրբ Ստեփաննոս նա-
խավկային քարկոծողների համար իրա փեշումը
քար էր բերում,—մեռնեմ սուրբ գորութիւնին,—
կարող էր արքայութիւն գնալ, թէ ոչ:

ԱՌԱՔԵԼ.—Հմհմհմ, դժվար հարց տուաւ, Աստուած վկայ:

ԳԷՈՐԳ.—Ոչ մի մահկանացու չպէտք է համարձակվի ասել այս կամ ոչ, որովհետեւ հոգիներն տէրը մարդը չէ, և այնտեղից ոչ մի մարդ չեալ չի եկել:

ԳԱԼՈՒՍ.—Ուրեմն ձեր ասելով սուրբ գիրքը սուտ է ասում, մեռնեմ սուրբ զօրութիւնին:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Նա սուրբ գրքին չի հաւատում... (Ժողովուրդը մոմոաց):

ԳԱԼՈՒՍ.—Սա մնայ: (Շրջան արաւ): Այն ի՞նչ է, որ արեւի տակ անշուաք է. նա ի՞նչ է, որ իր բնի մէջ անշուաք է:

ԳԷՈՐԳ.—Լոյսը, ապակին, ջրհորը, ես ի՞նչ գիտեմ...

ԳԱԼՈՒՍ.—Հէր օրհնած, էլ ինչո՞ւ ես բարկանում, էդ հէնց ջրհորն է էլի: (Ոգևորվեց): Էն ձր թըռչունն է, որ ամեն տարի կրակ է բռնում, այրվում, մոխիր դառնում ու նոր մէկանց իրա մոխրի միջից զարթնում, թեւաւորում և թռչում է գնում, հէյ:

ԳԷՈՐԳ.—Ֆէնիկա:

ԳԱԼՈՒՍ.—Փէնիկըս. ուրեմն կա՞յ. էդ լաւ է, որ չէք ասում թէ չկայ, այլ ասում էք թէ կայ: (Պարծանքով): Փէնիկըս թռչունը: Լաւ: Ուրեմն կարելի է ասել մենք էլ ենք մի բան հասկանում: (Ժողովուրդը աղած հաւանական նշաններ է անում):

ԳԷՈՐԳ.—Բայց սա լեզենդա է, տիրացու, այսինքն աւանդութիւն:

ԳԱԼՈՒՍ (չհասկանալով).—Շատ լաւ, թող լինակէն-դա լինի: Հիմիկս էէ մին նոր բան: (Բերանը ծռած, առանձին ոգևորութեամբ շրջան արաւ և յանկարծ կանգ առաւ): Երբ որ Մովսէս մարգարէն,—մեռնեմ սուրբ զօրութիւնին,—կարմիր ծովը անցնում էր, ի՞նչ կար նրա շալակին կապած:

ԳԷՈՐԳ.—Ես հրէից պատմութիւնը պարտաւոր չեմ լաւ իմանալ: Դուք հարցրէք իմ ազգի պատմութիւնից:

ԳԱԼՈՒՍ.—Ուրեմն ձեր ասելով Մովսէս մարգարէն հա՞յ չի եղել:

ԳԷՈՐԳ.—Իհարկէ ոչ: (Ժողովուրդը հռնաց):

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Նա ասել է Քրիստոսն էլ հայ չի եղել:

ԳԱԼՈՒՍ.—Էդ ձր Քրիստոսը... (Հռնաց):

ԳԷՈՐԳ.—Քանի՞ Քրիստոս է եղել: (Աղմուկ):

ԱՌԱՔԵԼ.—Լուռ թի՛ւն: (Լռեցին):

ԳԷՈՐԳ.—Ես այդ տեսակ յիմար հարցերի չեմ պատասխանիլ:

ԳԱԼՈՒՍ.—Ի՛ր... այդպէս եղաւ, հա: Մենք յիմար եղանք, դուք իմաստո՞ւն: Էդ է, էդպէս բաներ էք անում, որ քաղաքի տեղ հաւն է կանչում, աշխարհքի վերջը մօտեցնում: Ծակ ու ծուկում ժողովրդին անհաւատութիւն էք քարոզում, մեզ հետ վէճից փախչում... Սա է ձեր խելօք վարժապետը... սա է, ժողովուրդ:

ԳԷՈՐԳ.—Բայց ես ձեզ հետ կարող եմ խօսել միմիայն գիտութեան անունից: Ես եկել եմ

կուեկու ձեր այդ խաւար և հնացած մտքերի դէմ. ես բերել եմ ձեզ համար լոյս և ճշմարտութիւն. ահա և իմ գիրքը: (Վերցրեց մի «յլ գիրք»): Նայեցէք թէ ինչ է ասում նա...

ՄԻՆԱՍ.— Շը՛շ... Խնդրում ենք բացատրէք մեզ, թէ ի՞նչ է ասում նա:

ԳԷՈՐԳ.— Այո՞, վարպետ: Շատ լաւ: Նա մեր ձեռքը տալիս է զէնք, որ մենք կուենք անասունների, մարդկանց և մանուկների տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ:

ՄԻՆԱՍ.— Ա՛յ մեզ ինչ է պէտք:

ԳԷՈՐԳ.— Նա մեզ տալիս է միջոց, որ մենք ազնւացնենք մեր հացահատիկների, պտուղների, շերամի, գիւնիների, անասունների և մեր ձեռագործների տեսակները:

ԱՌԱՔԵԼ.— Ապրես, որդի... էդ շատ լաւ բան է, խաչելութիւնը վկայ:

ԳԷՈՐԳ.— Նա մեզ ասում է, որպէսզի ձեր սայլերը չկոտրվեն և զրաստանքը չնեղանան, կապեցէք գիւղերը իրար հետ լաւ ճանապարհներով. նա ասում է, որպէսզի ձեր գետինը մեռած չմնայ, անցկացրէք առուներ. որպէսզի վաշխառուների և հարստահարիչների ձեռքին գերի չմնաք, հիմնեցէք գիւղական բանկեր. նա ասում է՝ բացեցէք հիւանդանոցներ, համայնական արհեստանոց. խընամութիւն արէք հեռաւոր տեղերի հետ, որ աղանւթայ ձեր ցեղը: Նա տալիս է մեզ գիւղատընտեսական նորանոր ձևի գործիքներ, լաւ իւղ,

սեր և պանիր պատրաստելու համար: Նա նոյնիսկ ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս մի թիղ հողի վրա կարելի է վարել մի հատիկ ցորեն և ստանալ 20—30 հասկ 7—800 հատիկ ցորենով: Նա մեզ ասում է՝ զարթեցէք պառաւական քնից, հերիք է որքան թմրեցնող առասպելներով ձեր գլխի տակ փափուկ բարձ գրին: Ես եկել եմ կոչ անելու՝ թող զարթնի գիւղը, նրա թարմ երիտասարդութիւնը, նրա մատաղ սերունդը: Ամբողջ լուսաւոր երկրների գիւղացիութիւնը զարթնել է, զարթիւր և դու, իմ թմրեալ հայրենի ժողովուրդ... Ինձ այստեղ մղողը անկեղծ սէրն է դէպի քեզ, սէրը դէպի վեհ և սուրբ գաղափարը:

ԱՌԱՔԵԼ.— Սրան ի՞նչ կասես, տիրացու:

ԳԱԼՈՒՍՏ.— Քանի որ իմ հարցին պատասխան չեղաւ... (Ուզեց գնալ):

ԳԷՈՐԳ.— Սպասեցէք, տիրացու: Ես տեսնում եմ, որ դուք կարող էք օգտաւէտ մարդ լինել ինձ համար: Եթէ ես ձեր հարցին պատասխանեմ, խօսք տալի՞ս էք, որ ինձ կաջակցէք:

ԱՌԱՔԵԼ.— Խօսք տուր, տիրացու Գալուստ...

ԺՈՂՈՎՈՒՐԳ.— Խօսք տուր, խօսք տուր:

ԳԱԼՈՒՍՏ.— Ես համայնքի և տանուտէրի խօսքը չեմ կոտրել:

ԳԷՈՐԳ.— Առասպելները, տիրացու, միամիտ ժողովրդի համար շատ սիրելի են, բայց նրանք հաց չեն տալիս գիւղին: Նահապետական քնից

զարթեցնելու համար սթապեցնող դեղ, կենդանի խօսք է պէտք:

ԳԱԼՈՒՍՏ.—Բայց հոգին միշտ ծարաւ է... պէտք է նրան էլ մի կերակուր տուած թէ ոչ: Ուրեմն, ո՞վ սիրելի աչքի լոյս, պատասխանեցէք հարցիս, թէ չէ՞ չէ՞ որ ես պաղուժ եմ:

ԳԵՈՐԳ.—Մովսէսի շալակին կապած էր Յովսէփ Գեղեցկի ոսկորները:

ԳԱԼՈՒՍՏ.—Հա, հիմայ ես կարող եմ ուղիղ մտիկ տալ ձեր ճակատին և մի լաւ էլ համբուրել, որ նա էղբան գիտուն է: (Արաւ: Սենսացիա):

ԱՌԱՔԵԼ.—Հահահահ... Ժողովուրդ, բանը սըրանով դեռ չի վերջացել... սպասեցէք: Իսկի չէք ասում, որ էստեղ խանութպան Մարգար կայ, որը իզուր չէ աչքունքը կախել, այլ երևի թէ մի բան ունի ասելու: ուրեմն թէ մի մեծ գաղտնիք: Ա՛յ ես քո գլուխը հողեմ, մէջտեղ եկ տեսները: Հահահահ...:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Է՛դ ի՞նչ պատմութիւն է, տանուտէր Առաքել:

ԱՌԱՔԵԼ.—Քահահահահ... այ շէրեփով ձուռածեղ ուտող, աօ, էդ էիր ասում, որ շատ խելօք ես, որ սատանի համար փափուճ կըկարեմ: Փնճ, ժողովուրդ, քիչ էր մնացել մարդ չէի սպանել... էս, էս, էս խաչելութիւնը վկայ է... (Պաչ հանեց):

ԽԱՉԱՏՈՒՐ.—Ախր բանը ինչո՞ւն է:

ՄԱՐԳԱՐ.—Թող ես խաչած գերեզմանի, օրհնած հողի ոչ արժանանամ, եթէ հէնց ինքը

վարժապետը իրա բերանով չասեց, թէ ուրեմն «հաւերը էսպէս, էնպէս»:

ԱՌԱՔԵԼ (աւելի բարձր ծիծաղեց):—Ա՛յ մեռնես դու ոչ, Մարգար, փահ, վայ փորս...

ԳԵՈՐԳ.—Ախ, դուք դեռ չէք մոռացել հաւերի պատմութիւնը, անիրաւները մինչև անգամ մի օր գրակիս մէջ էին կեղտոտել...

ԱՌԱՔԵԼ.—Իսկ էդ խելքի տալը ակը մեր բակի հաւերը ուրիշ բան է կարծել. այ մաժնի կարօտ սատկես դու, Մարգար, հահահահ...

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ (հռնաց):

ՄԱՐԳԱՐ.—Դէ ուրեմն իմ խելքս տեղումը գլուխկոնձի է տուել, ականջս էլ սկսել է ծուռումուռ լսել. էլ ես ոչինչ. հը՛ (խփեց բերնին մի՛ յետոյ վրայից միւս ձեռքով և ծածկելով շրջվեց միւս կողմ):

ԳԵՈՐԳ.—Դաղտնիքը սրա մէջ է, որ ուղում էր ինձ թուղթ գրել տայ որբերի տուն քանդի, բայց ես հրաժարվեցի:

ԱՌԱՔԵԼ.—Ա՛... էդպէս ասա էլի՛. այ անըզգամ, մարդը աղնիւ, սիրուն, երկու տարի է իմ տան մէջ... թիւ անամօթ երեսիդ: Մի կարմրիւ վարժապետ. էդ ոչինչ:

ՄԻՆԱՍ.—Տանուտէր Առաքել, գզիր Օվանէսը փախել թոնիր է մտել. հորէն մոխրաթաւալին բերում են. դէ տղերքն էլ ածողներ են բերել... (Մոծրակը քորեց): Մի խօսքով, ամենքն էլ ասում են, դէ որ աղջիկը պատրաստ է, տղին էլ

հաւանում ես, էլ ինչո՞ւ չես սիրող բացում, մեզ ուրախացնում:

ԱՌԱՔԵԼ (ողեւորված):—Հա՛... զոյգ աչքիս վերա: էս բոպէիս: Աղջի Մանիշակ, պառաւ, էստեղ եկէք: (Ոսկի և Մանիշ մտան աջից): Գէորգ վարժապետ, ես որդի չունեմ, դժու եղիր իմ որդին: Աստծուն էլ յայտնի է, որ էս ժողովրդի համար ես սիրող հայր եմ եղել. քանի որ քո սիրտն էղքան ցաւում է մեր գիւղի համար, առ իմ թոռանս ձեռքը: Աղջի Մանիշ, մի ամաչիլ, առաջ եկ, որդի: Վարժապետ, էս գիւղի համար քեզ Աստուած ինքն է ուղարկել: Առ նրա ձեռքը: (Գէորգ բռնեց Մանիշի ձեռքը): Ապրիւր մեր մէջ, լոյս ափոքի մեզ վրա, լուսաւորի մեր գիւղը. օրհնում եմ ձեզ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Աստուած շնորհաւոր անի... ամէն ու ամէն...

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ.—Կեցցէ՛ մեր սիրելի վարժապետը... ուռն, կեցցէ՛...

ԱՌԱՔԵԼ.—Ոսկի, աչքդ լոյս, հրամայիլ էս բոպէիս տղերքոնց համար կարօտ բացեն:

ՈՍԿԻ (աջ գոնով կարգադրեց):

ԱՌԱՔԵԼ.—Դէ փողեր փչել տուէք, շո՛ւտ: (Փողեր փչեցին. Առաքել և Ոսկի սկսեցին պարել, յետոյ ուրիշներ):

ՕՎԱՆԷՍ (բիշ յետոյ մոխրաթաթախ մտաւ միջի դռան, նստեց նստալ, որոնք և սկսեցին մի ծաղրական պարով ծիծաղ, ծափ, աղմուկ, ուռաներ):

« Ազգային գրադարան

NL0322462

7/11-1922

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ԳԻՆԵ Է 30 ԿՈՊԵԿ

Վաճառվում են հեղինակի

Մարվոզ ձրագներ պիես 3 գործ.	.	.	.	50 Կ.
Մկիձի հարսանիք	"	1	" II տպ.	20 "
Նամբրի ճանհամ	"	1	" I "	20 "
Նոյն	"	1	" II "	10 "
Խեղազար Մինաս	"	1	" .	20 "
Սնկոյ երբ	"	1	" .	20 "
Պոլսի երազը	"	1	" .	20 "
Գիւղի վարձապետ	"	2	" .	30 "

Մանկի տակ են

Էմսպրադիացիա պիես 1 գործ.
Նեանվածներ " 3 "

Պահասը թիֆլիս՝ «Գուտառներերգ» և «Կենսաբանական», Բագու՝ «Սօսրուզնիկ» գրավաճառանոցներից:

Հեղինակի հասցեն՝

Нахичевань н/Д. А.

391.99

Ա-13